

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput XIV. De Charitate, & dilectione Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83665](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83665)

Hanc petitionem haberi in Græcis Lucæ codicibus affirmat pag. 419. laudatus Ang. Rocca : cui tamen non subscribo ; nam desideratur in Græcis Oxoniensi, & Velefiano, in editis anno 1628. Parisiis, & in Bibliis Complutensibus : in Polyglottis autem Regiis, & Waltonianis appositis notis dignoscitur studio intrusa. Quare emendatissima est hoc in loco Vulgata ; licet in quinque petitionibus Lucæ septem Matthæi contineantur, sicut in quatuor illius Beatitudinibus octo istius. Addunt Græci clausulam, sed cum orationi Dominicæ, tum Angelicæ salutationi superadditam : pietamen ; nam appositam Dominicæ Orationi approbat, explicatque Chrysostomus pag. Edit. Commel. 201. Lege & Exposit. Chromatii Tom. v. Bibl. PP. pag. 987. Hæc de Orat. Dominica, quam Iuvenus Presbyter in Evang. Hist. his carminibus complexus est :

*Sydereo Genitor residens in vertice
cæli ;*

*Nominis, oramus, veneratio sun-
ctificetur*

*In nobis, Pater alte, tui : tran-
quillaque mundo*

*Adventet, regnique tui lux ampla
patescat.*

*Sic celo, ut terris fiat tua clara
voluntas.*

*Vitalisque hodie sancti substantia
panis*

*Proveniat nobis. Tua mox largi-
tio solvat*

*Innumera indulgens erroris debita
prævi.*

*Et nos baudaliter concedere sænova
nostris.*

*Tetri sæva procul tentatio demonis
absit ;*

*Eque malis tua nos in lucem dex-
tera tollat.*

Amen dictis succinit, petita approbat, atque ut fiant postulat. Hebraica vox, *אמן*, quam Græci reddiderunt *ὤν*, *professo*, aut *ὑπόμνημα*, *fiat* : Latini, *quæso*, vel *utinam*. Ex prima Pauli ad Corinthios cap. xiv. 16. liquet idiotas ab Ecclesiæ incunabulis respondisse *Amen* Sacerdotum benedictionibus, & orationibus : quod etiamnum servat fidelium consuetudo.

10.
Amen quid
dicat.

C A P U T XIV.

De Charitate, & dilectione Dei.

S U M M A R I U M.

1. In oratione Dominica fides, spes, & charitas exercentur.
2. Charitas significat gratiam, benevolentiam, amicitiam.
3. Charitas alia habitualis, alia actualis.
4. Juxta Durandum benevolentia inter Deum & hominem per Charitatem non est amicitia.
5. Statuitur, hanc benevolentiam esse amicitiam sed per aliam amicitiam Idem.
6. Inter Deum & hominem justum datur amicitia aliis longe præstantior.
7. Objectionibus satisficit.
8. De Charitate actuali, quid sit, & quomodo justificet.

1.
In oratione
Dominica
spes, &
Charitas
exercentur.

AD orationem Dominus exhortans Lucæ xi. 11. ait: *Quis autem ex vobis Patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piscem: nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ovum: nunquid porriget illi scorpionem?* Opponit panem lapidi, piscem serpenti, ovum scorpionem: quoniam in lapide dura corda quæ respuunt charitatem, & in pane charitas ipsa significatur: in serpente qui Evæ venenosa fraude persuasit ne Deo crederetur, infidelitas hæresumque tergiversatio; & in pisce propter aquam baptismi fides, quæ in hujus sæculi fluctibus integra est: in scorpione nunquam se in anteriora extendenti, & cui consuetum

est retro respicere amor temporalium bonorum: atque in ovo, in quo vita pulli expectatur, spes futurorum. Ita oratione Dominica fides, spes, & charitas exercentur. Legite Augustini Epistolam 121. nunc 230. num. 16. & 18. Congruum est ergo, ut post fidem atque spem, charitatem omnium virtutum potissimam, excellentissimamque explicemus.

Charitatis vocabulum significat *gratiam, benevolentiam, amicitiam*: & accipitur semper in bonam partem, secus ac *amor*, & *cupiditas*, quæ interdum usurpantur ad significandum pravum animi affectum; & *cupiditas* maxime. Proprie etiam

2.
Charitas
significat
gratiam, be-
nevolentiam,
amicitiam.

etiam commonſtrat ſanctificantem gratiam, qua regenerati, & juſti redduntur Deo grati, & accepti: ſed aliquando designat actum caſti amoris, ſive qui ad juſtificationem diſponit, ſive qui elicitur ab homine juſto: nonnunquam etiam ſignificat piam inſpirationem, & cupiditatem boni, quamvis non ſit actus dilectionis explicitus. Ipſa tamen charitas amor, & dilectio indifcriminatim appellatur, ut demonſtrat S. P. lib. xiv. de Civ. Dei cap. 7. ideoque omnis charitas eſt amor, ſed non econtra omnis amor charitas.

3. Dividitur ergo Charitas in *habitua-*
lem, & actualem. De prima diſputatum eſt libro xix. & nihil eſt aliud quam *habit*us à Deo inſuſus, per quem voluntas redditur recta, & juſta, & ad diligendum Deum propter ſe, & proximum propter Deum vehementiori niſu excitatur. De hac loquuntur Scripturæ, dum affirmant per charitatem nos reddi Dei filios, hæredes, amicos, ſignatos Spiritu promiſſionis ſancto: ac Patres, dum charitatem deſcribunt vitam, qua Deo copulamur, amicitiam hominis ad Deum ſtabilitam per inhabitantem Spiritum ſanctum, Dei hominisque mutuam communicationem, atque his conſimilia. Plura de hac *habituali* charitate diſputantur; ſed à nobis expedita citato libro xix. ubi adverſus hæreticos demonſtravimus inhærentem eſſe, & habere æternæ vitæ condignum meritum, ſed non importare firmiſſimam juſtitie certitudinem, ac poſſe in hac vita augeri, minui, deperdi; cum aliis Catholicorum Theologorum decretis, quæ modo non repetam. *Habitum* hunc à Deo inſuſum eſſe virtutem Theologicam, cum in Deum tendat, in quaſtionem verti non poteſt. Hujus *objectum* præcipuum eſſe Deum, tum cætera quæ propter ipſum diligenda ſunt ordine expoſito in hoc volumine pag. 12. 130. aliisque in locis, allata Charitatis deſcriptio, omniumque conſenſio demonſtrat. Quod pariter appellant *formale* objectum, eſſe ſummi boni præſtantiam, quæ nos allicit, attrahitque, nequit controverti.

4. Reſtat tantum Scholaſtica quaſtiuncula, num hæc per charitatem inter Deum hominesque firmata benevolentia ſit vera amicitia. Negant cum Durando perpauci, cæteris omnibus aſſentientibus. Durandi opinio fulcitur his momentis. Primum eſt, quod in eo ſita eſt amicitia, ut unus velit bonum alteri ex affectu erga ipſum: quod nequit excogitari in Deo reſpectu hominum, cum

omnia nobis elargiatur ob ſui gloriam. Alterum, quod amicus alteri benefacit: id vero convenire non poteſt homini erga Deum. Tertium, quod amicitia nonniſi inter æquales intercedit, juxta Ariſtotelis philoſophiam.

Habemus nos aliam amicitia perceptionem ac ideam. Nihil aliud eſt amicitia, quam *verum humanarum & divinarum cum benevolentia & charitate conſenſio.* Hanc amicitia deſcriptionem tradit lib. 3. contra Academicos cap. 6. & in Epistoſta ad Marcianum. 155. Ideam nunc 258. ſapientiſſimus Auguſtinus. Conſentit cum omnibus Platoniciſ Marſilius Ficinus in Platonis Epistoſtas, & in Lyſidem. Ariſtoteles quoque lib. viii. Moralium cap. 7. tradit ſpeciem amicitia, quam appellat *ſupereminentia*, in qua eadem utrique ab altero neque exhibentur, neque ſunt requirenda: talis eſt amicitia patris erga filium, & principis erga ſubditum. Etiam de amicitia bonorum ſcripſerat Ariſtoteles capite tertio ejusdem libri, quod *bi mutuo ſibi bona ſimiliter volunt, quatenus ſunt boni.* Quod eſt ergo per ſe bonum ſummum, & incommutabile, jure amicitia nil ab eo, quem redamat, petit, niſi ut ſe ipſo fruatur. Legendus in hunc locum Aſpaſius pag. edit. Aldi 410. Idcirco autem inter hominem & hominem amicitia unius alteri benefacit, quoniam is beneficentia melior redditur. Beneficentiam ergo amicitia præſtat, non quia amicitia eſt, ſed quia alter amicorum miſer eſt: & recte illam Auguſtinus conſtituit *in ſola charitatis conſenſione.* Nec ſola perfecta æqualitas amicitiam parit, ſed vel æqualitas in animi pulchritudine, ut mutua Platonis Dionisque benevolentia: vel in moribus etiam ſerinis & agreſtibus ſimilitudo, ut amicitia Oreſtis & Pyladis: vel in eruditione & doctrina, ut amor Socratis in Phædrum & Alcibiadem. Recte Auguſtinus lib. viii. de Civ. Dei cap. 25. benevolentiam firmari docet *per bonæ voluntatis ſimilitudinem*: quod eo firmius præſtatur, quo voluntas perfectior eſt, & amor magis caſtus & vehemens.

6. Eſt ergo inter Deum & hominem juſtum amicitia vera, cæterisque omnibus longe præſtantior; quoniam inter utrumque eſt charitatis conſenſio: & ſi Deus nil vult propter hominem, tanquam finem ultimum, neque id vult juſtus, ſciens longe melius eſſe hunc finem conſtitui in bono incommutabili, quam in creato & finito; & econtra ſi homo nil commodi Deo aſſert, neque id quarit Deus,

Deus, felix satis, ditissimusque se ipso: sed cum perfecta voluntas sit summo bono adherere, eoque frui, utrumque vult tam homo iustus, quam Deus. Excellentissima hæc est animorum consensus. Igitur amicitia vera, diuturna, mutua, jucundissima, optima. De qua amicitia loquebatur Sponsus his verbis Sponsam alloquens Cant. 11. 13. *Surge Amica mea, speciosa mea, & veni.* Lucæ xii. 4. *Dico autem vobis amicis meis.* Joan. xv. 14. *Vos amici mei estis;* & alia complura.

7.
Objectionibus satisficit.

Contraria itaque argumenta me nihil movent, quoniam legibus illis amicitiam non circumscribo, nisi ubi uterque amicorum potest alterius benefactis augeri: quod si ad veram amicitiam requirebant Gentiles Philosophi, ignorabant hi munera charitatis, divinumque consortium. Erit tamen qui ad primam objectionem respondeant facta distinctione finis cui, & finis qui: ad alteram reponent ad amicitiam sufficere mutuam benevolentiam in alicujus boni communicatione: ad postremam, æqualitatem præstari à Gratia sanctificante, per quam efficitur *Divina consortes natura*, ut ait Petrus Epist. 2. cap. 1. 4. Egi de hac æqualitate Tom. III. pag. 305.

8.
De charitate actuali. quid sit. & quomodo iustificet.

Veniamus jam ad charitatem actua- lem. Hanc S. Pater in III. de Doct. Christ. cap. 10. ait esse *motum animi ad fruendum Deo propter ipsum, & se atque proximo propter Deum.* Brevis, perspicua, & expedita definitio. Hujus charitatis actus non semper in Augustiniana Schola est iustificans, sed quemadmodum charitas habitualis iustificat formaliter; ita actualis inchoate, & di-

positive, plus, minusve, prout charitas vehementior est, aut remissior; ita ut dilectio tenuis & languida persistat cum peccato, licet in aliquo extremo casu cum voto Sacramenti iustificet: vehementer tamen & flagrantissima Deo reconciliet priusquam Sacramentum actu suscipiatur. Quare nos dividimus charitatem in inchoatam & perfectam, & negamus omnem dilectionem Dei benevolam statim lege absque Sacramenti adminiculo conciliare Deo peccatorem. Charitatem perfectam consistere cum peccato defendi non potest, repugnatque Tridentino sess. xiv. cap. 4. Quia in re pessime erravit Bajus; & excessit etiam Guilelmus Estius. At dari charitatem inchoatam sine peccatorum remissione, ad hanc tamen disponere, haud obscure colligitur ex eodem Tridentino sess. vi. cap. 6. maxime si legatur Hist. Pallav. lib. viii. cap. 14. & Tridentinum conferatur cum 2. Arausicano cap. ultimo. Demonstratur etiam exemplo Magdalenæ, quæ accessit ad Christum ægra ut rediret sana, Catechumenorum, qui ante baptismum, etsi Deum amore casto diligere incipiant, adhuc tamen portant sarcinam iniquitatis; nec non Augustini, quem Deus ante acceptam baptismi gratiam sagittaverat charitate. At hæc ad trutinam revocabuntur, ubi disputabitur de Poenitentia sacramento. Interim sat est repetere verba S. Patris in postremo capite de Nat. & Grat. num. 84. *Charitas ergo inchoata, inchoata iustitia est: charitas provecta, provecta iustitia est: charitas magna, magna iustitia est: charitas perfecta, perfecta iustitia est, &c.*

CAPUT XV.

Quomodo, & quando actualis erga Deum charitas sit exercenda.

S U M M A R I U M.

1. Propositio 1. Probatur.
2. Objectiones Solvuntur.
3. Propositio 2. Probatur.
4. Quo tempore actus amoris eliciendus.

5. Propositio 3. Probatur.
6. Quomodo Deus ex toto corde diligatur.
7. Obiectio & Solutio.

FUERUNT, qui præceptum diligendi Deum solis externis actibus impleri autumarunt; adversus quos calamum strinxit Merbesius in prima secundæ, Vanroy de Charit. cap. 3. Pietate 9. 4. alique permulti: extiterunt etiam qui docuerunt nullo unquam vitæ suæ tempore teneri hominem ad eliciendum charitatis actum: sunt fortassis, qui

ignorant qualis à nobis dilectio exigatur. Magni momenti sunt ista, sed obvia: ideoque explicanda, brevi tamen.

PROPOSITIO I. Deus etiam interiori charitate diligendus est.

Probatur 1. His verbis præceptum dilectionis exprimitur: Deut. vi. 5. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde*

I.
Propositio 1.

Probatur.